

דף לג

בענין דמי עבודת כוכבים

דמי עבודת כוכבים איכא בהדיה וכו'. והק' התוס' לעיל דף י"ב והראשונים כאן הק' דלקמן דף ס"ה איתא דדמי עבודת כוכבים ביד גוי מותר, ויש בזה ג' מהלכים בהראשונים. הרי"ף סובר דלא פסקין כסוגין וכסוגיא לעיל דף י"ב ולהלכה הוא מותר וכן משמע דעת הרמב"ם. הבעל המאור לקמן פרק חמישי דף ס"ה סובר דבדיעבד מותר ולכן יכול לקבל מעות של עבודה זרה לפרוע חובו, אבל לכתחלה אסור ולכן אסור לשאת ולתת עמו אם יש לחוש לדמי עבודת כוכבים. ועיין רמב"ן מה שהק' עליו והר"ן על הגמ' לעיל דף י"ב יישב קושייתו. והתוס' דף י"ב וגם הרא"ש כאן סובר דאם הגוי מכר עבודה זרה כדי לקנות עבודה זרה אחרת אז אסור ואם מכר לפרוע חובו וכדומה אז מותר וכן פסק השולחן ערוך סי' קל"ד. והחזון איש סי' ס"ג ס"ק ט' כתב דממ"נ מה שהקצהו לקנות עבודה זרה אין זה איסור וגם מה שמכר עבודה זרה אין זה איסור ולמה כשיש שניהם הוא אסור. ועיין מרומי שדה ותוס' רבנו אלחנן לעיל דף י"ב מה שביארו בזה.

בענין נודות עכו"ם וקנקניהם במח' ר"מ ורבנן אם הם אסורים בהנאה

במשנה איתא פלוגתת ר"מ ורבנן אם נודות עכו"ם וקנקניהם נאסרים בהנאה, וביארו התוס' והראשונים לעיל דף ל"ב דלא מיירי בהנודות והקנקנים עצמן אלא ביין שבהנודות והקנקנים, ויש לחקור מהו הפלוגתא ולמה לרבנן אסורים בשתיה ולא בהנאה. והנה הטור סי' קל"ד כתב דאם יין שנתנסך ממש לעבודה זרה אסור למכור לגוי חוץ מדמי יין נסך שבו (ובפתיחה להלכות בשר בחלב כתב הפרי מגדים דאם נתערב בשר בחלב עם איזה מאכל דיכול למכור חוץ מדמי בשר בחלב, דרק גבי יין נסך החמירו, וציין לסוגיא דלקמן דף ע"ה), אבל אם נתערב יין ביין שנגע גוי יכול למכור היין לגוי חוץ מדמי יין נסך שבו, וכתב דמשום זה קנקנים של גוים אינם אסורים בהנאה משום שאינה נהנה מהבליעות, ומשמע דבעצם הבליעות עדיין אסורים בהנאה אלא שאין המכירה להגוים מיקרי נהנה מהבליעות, אבל הש"ך סי' קל"ז סעיף ג' כתב בשם הר"ן דיכול לומר שאין הבליעות נאסרים כלל בהנאה דלא החמירו לאסור הבליעות בהנאה, ובזה ביאר דעת הרא"ה דפירוש דאם יש שישים כנגד הקנקנים והנודות מותר בדיעבד, והוא משום דכל שאסור בשתיה ומותר בהנאה אין דין שאסור במשהו, אבל אנו לא פסקין כן משום שסוברים דכיון דמתחילה היה היין אסור בהנאה והא דמותר עכשיו הוא משום דהוי בליעה, אבל כל זה הוא רק כדעת הר"ן דאין הבליעה אסורה בהנאה, אבל להטור באמת הבליעות אסורים בהנאה אלא שאין זה הנאה מהבליעות אם מכר אותם להגוי. ועיין חשק שלמה על המשנה נפק"מ להלכה בין הטור והר"ן. [ולכא' נפק"מ אם יש בליעות של יין נסך שנותן טעם ביין שרף להר"ן יכול למכור לגוי ולהטור אסור ודו"ק].

בענין נודות וקנקנים

הנה להקדים הסוגיא צריך לברר דכל היכי דהגמ' אמר מותר עכ"פ בעינן שכשוך וכדמבואר בדף ל"ג ע"ב, ובדיעבד רוב ראשונים סברי דאף סתם יינם אינם בטלים בשישים ואם יש יין בעין יאסור הכל. וכל היכי דכתיב אסור צריך הכשר ע"י מלוי וערוי וכמבואר כאן בסוגיין, והיינו משום דבאמת תשמישו בצונן ובשאר איסורים אין צריך אלא הדחה אבל יין בלע טפי וממילא בעינן מלוי וערוי. ובשאר איסורים הבולעים ע"י חמין אין מועיל הגעלה בכלי חרס אבל ביין מועיל מלוי וערוי בכלי חרס. ועיין ר"ן דהביא שיטה דגם הגעלה מועיל כאן בכלי חרס, אבל הרמב"ן סובר דאף דמילו וערוי מהני בכלי חרס והגעלה מהני בכלי עץ מ"מ אין הגעלה מהני בכלי חרס אף גבי יין.

והנה רש"י בהמשנה על נודות וקנקנים כתב דהיין נאסר אם הכניס היין לקיום, והעיר הר"ן דאף דמצינו חילוקים לגבי הכשר אם הגוי הכניס היין לקיום או לא מ"מ כל שנאסר הקנקן או הנוד בודאי יאסר היין שנתן שם ישראל אף אם אל הכניס לקיום, וכתב הר"ן דכוונת רש"י לר"מ דאינו אסור בהנאה לר"מ אא"כ מכניסו לקיום. אבל הרא"ש סבר דאף אם הקנקן אסור אינו אסור היין מיד אלא אם שהה שם כ"ד שעות, ולכן כתב רש"י מכניסו לקיום לומר דאם מכניסו לקיום אז נאסר מיד גזרה שמא ישהה שם.

עוד מבואר בגמ' דרק אם נתן לתוכו יין אסור אבל לא שכר ותוס' כתב ה"ה שאר משקין, ורש"י כתב משום דמבטל ליה טעמא דחמרא, ולפי רש"י אם ישנו שם כ"ד שעות לא אסרינן משום כבוש כמבושל משום דהוי לפגם, וכן פסק השו"ע סי' קל"ז סעיף ד'.

ת"ר נודות העובדי כוכבים גרודים חדשים מותרים וכו'. שיטת רש"י חדש הוא זמן מועט דאם נשתמש בה לזמן מועט אינו בולע אא"כ יש זפת שבולע אף בפעם א', והראשונים חולקים על זה דלא נתן הגמ' שיעור לזמן מועט, אלא ע"כ אם נשתמש פעם א' כבר אינם חדשים. והראשונים מסביר רש"י דמיירי שאין מכניסו לקיום

דבמכניסו לקיום אסור מיד וכדמבואר לקמן עמוד ב', והראשונים סוברים דכל שאין מכניסו לקיום אף אם נשתמש שם הרבה פעמים אינו נאסר, רק כלי חרס אם אינו שבע מבלוע יכול לאסור וכדלקמן ע"ב.

ותוס' הביא הרבנו אליהו דסבר דנודות וקנקנים מכניסו לקיום ונאסר מיד ולכן רק חדשים מותרים, והא דאסר מזופפים הוא משום דכשהם מזופפים אינו ניכר אם נשתמש בה ולכן אף אם נראים חדשים חיישינן שמשמש בה. והרבנו תם פי' דזפת יש שני החסרונות שבלוע ע"י הזפת ואסור בפעם א', ונודות אינם מכניסים לקיום ולכן לגירסת ר"ת רק ישנים ומזופפים אסורים, וקנקנים מכניסין לקיום ולכן אם הם ישנים או מזופפים הם מותרים.